ARCHAEOLOGICAL RESEARCH & CONSULTANCY

ARC

Een archeologisch bureau-onderzoek en karterend inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Langebuurt 1 te Uitgeest (NH)

M. Verboom-Jansen

ARC-Rapporten 2012-114

Geldermalsen
2012
ISSN 1574-6887

ARC-Rapporten

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek en karterend inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Langebuurt 1 te Uitgeest (NH)

ARC-Rapporten 2012-114
ARC-Projectcode 2012/256

Tekst
M. Verboom-Jansen
Afbeeldingen
M. Verboom-Jansen
Redactie
A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

Versie 1.1, 4 september 2012

Autorisatie — A.J. Wullink [redacted]

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2012

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Inhoud

1 Inleiding **4**
1.1 Aanleiding tot het onderzoek 4
1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied 4
1.3 Overzicht van de geplande werkzaamheden 4
1.4 Doel van het onderzoek 4
1.5 Werkwijze 5

2 Resultaten bureau-onderzoek **6**
2.1 Bekende aardwetenschappelijke waarden 6
2.2 Bekende archeologische waarden 7
2.3 Historische situatie en bouwhistorische waarden 7
2.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel 8

3 Resultaten inventariserend veldonderzoek **10**

4 Conclusies en aanbevelingen **11**

5 Samenvatting **12**

Bijlagen **25**

Projectgegevens

Projectnaam	Uitgeest, Langebuurt 1
Projectcode	2012/256
Type onderzoek	Bureau-onderzoek en karterend booronderzoek
CIS-code	53.326
Projectleider	M. Verboom-Jansen MSc
Contact	0345–620107, m.verboom@arcbv.nl
Opdrachtgever	Gemeente Uitgeest, drs. S. van Haastrecht
Contact	0251–361154, S.vanHaastrecht@uitgeest.nl
Bevoegde overheid	Gemeente Uitgeest, dhr. B. Visser
Contact	0251–361170, b.visser@uitgeest.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Langebuurt 1
Plaats	Uitgeest
Gemeente	Uitgeest
Provincie	Noord-Holland
Kaartblad	19C
Centrum-coördinaten	109.392/504.772
Oppervlakte	310 m^2.

Beschrijving onderzoekslocatie

Aardwetenschappelijke waarden	Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Schoorl en Zandvoort of Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren met inschakelingen van Formatie van Nieuwkoop; overgang van strandwal naar ontgonnen veenvlakte.
Archeologische waarden	Binnen historische kern van Uitgeest uit Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Binnen 500 m waarnemingen vanaf de periode Laat-Neolithicum – Vroege Bronstijd bekend.
AMK-terrein	Nr. 13.945; monument van hoge archeologische waarde.
Historische waarden	In 1832 was een huis met een erf aanwezig. In 1900 in gebruik als tuin.
Verwachting	Hoge trefkans voor resten vanaf het Neolithicum indien duin niet is afgetopt. Zeer hoge trefkans op resten uit Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd door ligging in stadskern.
Resultaten	Cultuurlaag aanwezig, vervolgonderzoek aanbevolen.

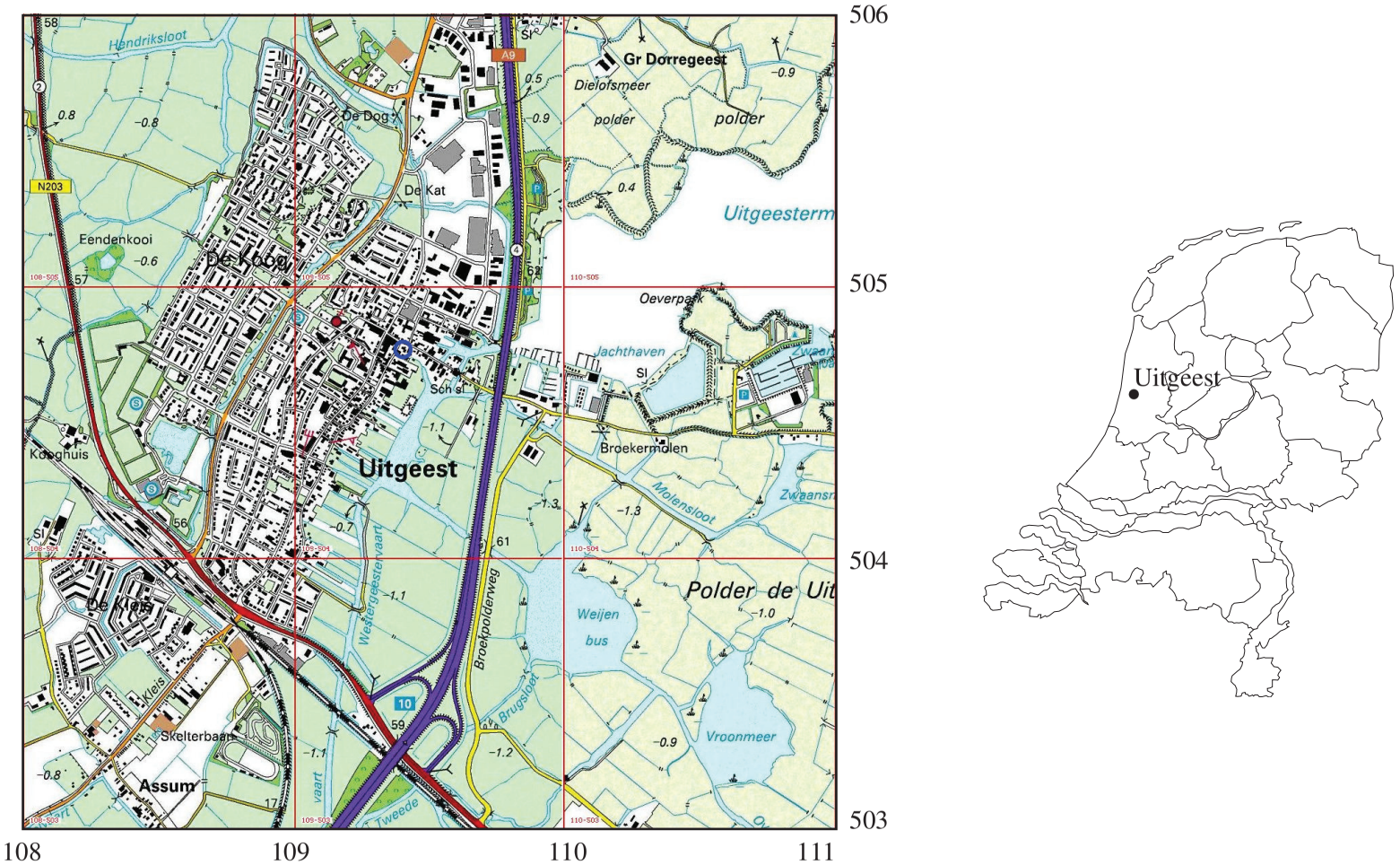

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van de Gemeente Uitgeest heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een bureau-onderzoek en een karterend inventariserend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd aan de Langebuurt 1 te Uitgeest.

Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen nieuwbouw op de locatie. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg[1] dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.

Het bureau- en veldonderzoek zijn in augustus 2012 uitgevoerd door M. Verboom-Jansen MSc. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).[2]

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie ligt in de bebouwde kom van Uitgeest, aan de Langebuurt 1 (afb. 1 en 2). Het oppervlak van de onderzoekslocatie is 310 m^2. De locatie is onbebouwd en ligt braak. In het noordoosten van de locatie zijn ondoordringbare braamstruiken aanwezig en ligt een boot. De maaiveldhoogte varieert van 0,6 tot 0,9 m +NAP (afb. 3).

1.3 Overzicht van de geplande werkzaamheden

Op de locatie zal een woning met een kelder worden gerealiseerd (afb. 4). Het oppervlak van de nieuwbouw is ongeveer 138 m^2 (afb. 5). De bodem op de onderzoekslocatie wordt tot ca. 3 m –mv ontgraven (afb. 6).

1.4 Doel van het onderzoek

Bureau-onderzoek
Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

[1] In werking getreden op 1 september 2007.
[2] De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

Inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.5 Werkwijze

Bureau-onderzoek

Voor het bureau-onderzoek wordt bronnenmateriaal uit diverse disciplines geraadpleegd en geïntegreerd tot een archeologisch verwachtingsmodel. Op basis van geologische, geomorfologische en bodemkundige informatie wordt een beeld geschetst van de landschappelijke ontwikkeling van de omgeving van de onderzoekslocatie. Deze landschappelijke ontwikkeling geeft inzicht in de potentiële bewoonbaarheid van de locatie. Voor de beschrijving van de archeologische waarden wordt gebruik gemaakt van Archis2, de online archeologische database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) en de Archeologische Monumenten Kaart (AMK), en, indien van toepassing, van informatie over eerder gedaan onderzoek en archeologische waarnemingen. Naast deze informatie wordt, als deze voorhanden zijn, ook gebruik gemaakt van provinciale en gemeentelijke beleids- en verwachtingskaarten. Voor onderhavig onderzoek is gebruik gemaakt van de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Uitgeest (Kloosterman 2011). De historische ontwikkeling wordt beschreven aan de hand van historisch-topografisch kaartmateriaal en historische bronnen. Hierbij wordt ook ingegaan op eventuele (sub)recente verstoringen die de archeologische verwachting beïnvloeden.

Inventariserend veldonderzoek

Het IVO is uitgevoerd als een karterend booronderzoek. Er zijn zes boringen geplaatst, regelmatig verspreid over de locatie, waarbij rekening is gehouden met aanwezige obstakels. De positie van de boringen is ingemeten met behulp van GPS en meetlinten. De maaiveldhoogte is bepaald aan de hand van het Actueel Hoogte Bestand Nederland.[3] In totaal zijn zes boringen geplaatst tot een diepte van ten minste 190 cm –mv en maximaal 300 cm –mv. Voor het boren is gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van 15 cm en een guts met een diameter van 3 cm. De bodemopbouw is beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; Bosch 2005). Het opgeboorde materiaal doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

[3] www.ahn.nl.

2 Resultaten bureau-onderzoek

2.1 Bekende aardwetenschappelijke waarden

De onderzoekslocatie ligt op de oudste en meest oostelijke van een serie strandwallen die in de loop van het Holoceen onder invloed van een stijgende zeespiegel zijn gevormd. De strandwal waar Uitgeest en de buurtschappen Assum en Dorregeest op liggen is gevormd rond 3000 v. Chr. Dit strandzand wordt gerekend tot het Laagpakket van Zandvoort binnen de Formatie van Naaldwijk. Het zand is lokaal verstoven waardoor lage duinen op de strandwallen ontstonden. Deze worden gerekend tot het Laagpakket van Schoorl binnen de Formatie van Naaldwijk. Tussen de strandwallen liggen laag gelegen strandvlakten. Door het strandwallensysteem krijgt de zee minder frequent toegang tot het land achter de strandwallen, waardoor de lagune achter de strandwallen verzoet en veenvorming kan optreden. Ook in de vlaktes tussen de strandwallen vindt veenvorming plaats. Dit veen wordt gerekend tot de Formatie van Nieuwkoop (Berendsen 2005). Door hun relatief hoge ligging in een verder laaggelegen en nat gebied, zijn de strandwallen altijd geschikte woongebieden geweest.

De onderzoekslocatie is niet gekarteerd op de geomorfologische kaart (zie afb. 7). In de omgeving van de onderzoekslocatie is een ontgonnen veenvlakte met of zonder zand en klei (1M46), een zee-erosiegeul (2R14), een binnendelta-vlakte met of zonder klei/zand (2M31) en een binnendelta, bedekt met zwak golvend klei/duinzand (3L17) aanwezig. De zee-erosiegeul en delta's houden verband met de Oer-IJ. Verder zijn in de omgeving van de onderzoekslocatie getij-kreekbeddingen (2R13), welvingen in getijafzettingen (3L20), en een getij-inversierug (3K33) aanwezig. Gezien het de hoogteligging van de onderzoekslocatie op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; zie afb. 3) en volgens een kaart van Rosing (1995) en Berendsen (2004), ligt Uitgeest op een strandwal. De onderzoekslocatie ligt op de oostelijke rand van de strandwal.

Ook op de bodemkaart is de onderzoekslocatie niet gekarteerd (zie afb. 8). In de omgeving van Uitgeest zijn vlakvaaggronden (Zn50AG, Zn21G), moerige eerdgronden met een moerige bovengrond op zand (vWz), kalkarme leek-/woudeerdgronden (pMn85C) en poldervaaggronden (Mn22A) aanwezig. Gezien de ligging op een strandwal worden vlakvaaggronden op de onderzoekslocatie verwacht. Vlakvaaggronden zijn hydrozandvaaggronden. De bovengrond is vaak licht gekleurd en de ondergrond is vaak roestig (De Bakker & Schelling 1989). De 'A' in de code betekent dat de bodem is gedieppploegd/ gediepspit, waarbij kalkhoudend zand uit de diepere ondergrond naar boven is gebracht (Rosing 1995). De 'G' in de code betekent dat de gronden zijn afgegraven.[4] Gronden op strandwallen worden ook vaak geestgronden genoemd. Geestgronden zijn afgegraven duinen, waarin in de top vaak vermenging met veen, klei en mest heeft plaatsgevonden. Geestgronden zijn ontstaan vanaf de tweede helft van de 16e eeuw ten behoeve van intensieve bloembollenteelt. Voor deze cultuur is een homogene zandgrond nodig met een grondwaterstand van ca. 55 cm –mv. Dit betekent dat de oude dui-

[4] www.bodemdata.nl

nen die van oorsprong op de strandwallen aanwezig waren, tot ca. 55 cm boven de grondwaterspiegel zijn afgegraven (STIBOKA 1992).

2.2 Bekende archeologische waarden

De onderzoekslocatie ligt in de historische kern van Uitgeest uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd (AMK-terrein 13.945; monument van hoge archeologische waarde) (afb. 9). Binnen de historische kern, en tevens op de strandwal van Uitgeest, zijn waarnemingen uit het Laat-Neolithicum – Vroege Bronstijd (waarnemingsnr. 39.340; een hamerbijl), de IJzertijd (waarnemingsnr. 228.097; aardewerkfragmenten) en Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd (waarnemingsnr. 42.972) bekend.

Circa 280 m ten zuidwesten van de onderzoekslocatie, aan het dr. Brugmanplantsoen, is door ARC bv een bureau-onderzoek (Verboom-Jansen 2011) en booronderzoek (Wullink 2012) uitgevoerd. Deze locatie ligt op de strandwal maar buiten de historische kern. Op basis van het booronderzoek is geconcludeerd dat de locatie op een strandwal met afgegraven duinen ligt. Er zijn geestgronden aangetroffen. De top hiervan is recent verstoord. Archeologische resten van voor de aanleg van de geestgronden (Neolithicum – Late Middeleeuwen) worden in het onverstoorde duinzand verwacht. Omdat de duinen zijn afgetopt, er geen overstoven bodems zijn aangetroffen en ook geen archeologische indicatoren zijn gevonden, is de kans klein dat binnen het plangebied een vindplaats uit de periode Neolithicum – Late Middeleeuwen aanwezig is. Daarom is geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Circa. 280 m ten zuiden van de locatie heeft een archeologische begeleiding plaatsgevonden (onderzoeksmeldingsnr. 51.468). De resultaten van het onderzoek zijn nog niet bekend in Archis2.

2.3 Historische situatie en bouwhistorische waarden

De strandwallen in de omgeving van de onderzoekslocatie zijn al voor langere tijd bewoond. Kaarten van archeologische vindplaatsen laten zien dat de bewoning in de Romeinse Tijd geconcentreerd was op Texel, in de omgeving van Schoorl, in het veengebied bij Schagen en bij de mondingen van de IJ, Rijn en Maas. De onderzoekslocatie ligt in de buurt van de monding van de IJ. Vanaf de Late Middeleeuwen begon met ook de tussenliggende gebieden te bewonen. De meeste nederzettingen in Holland lagen op oude strandwallen. Hierbij waren de strandwallen in gebruik als bouwland en de lage venige gebieden buiten de strandwallen als grasland. De bewoning en wegen waren geconcentreerd op de grens van bouwland en grasland (Barends et al. 2005).

Uitgeest is, zoals de naam al zegt, ook een 'geestdorp.' Geest verwijst naar een zandige hoogte in een nat gebied. Geestdorpen ontstonden rond 700 n. Chr. De oudste vermelding van Uitgeest stamt uit het einde van de elfde eeuw. Binnen Uitgeest zijn in het huidige wegenpatroon een viertal van deze vroegmiddeleeuwse

buurtschappen te herkennen: Assum, Westergeest, Oostergeest en Dorregeest.[5] De locatie ligt op de Oostergeest.[6] De vier genoemde buurtschappen liggen op een overblijfsel van een strandwal die op meerdere plaatsen doorbroken is.[7]

In de 10e eeuw werd het veengebied ten oosten van de strandwal ontgonnen. Rond 1150 begon een nieuwe periode met hoge waterstanden en stormvloeden. Hierdoor ging veel van het pas ontgonnen veengebied verloren en ontstonden groter meren, waaronder het Alkmaarder- en Uitgeestermeer. De bewoners van Uitgeest beschermden zicht tegen het water door de aanleg van dijken, waaronder de Ziendijk in de laat 12e eeuw en de Lage- of St. Aagtendijk rond 1290 n. Chr. Doordat Uitgeest aan water kwam te liggen dat in verbinding stond met de Zuiderzee, namen de handelsmogelijkheden toe. In 1500–1600 was er sprake van economische welvaart in Uitgeest en nam het aantal inwoners sterk toe. In 1630 was Uitgeest zelf een van de grootste dorpen in de kuststreek. In deze periode waren er diverse nijverheidstakken zoals scheepsbouw, stokken- en blokkenmakerij, zeildoekweverij, houtzagerij, hennepklopperij en touwslagerij. In 1650 kwam een einde aan de economische voorspoed. Aan het einde van de 18e eeuw was het aantal inwoners gehalveerd ten opzichte van het aantal aan het begin van de 17e eeuw. Pas in de tweede helft van de 19e eeuw groeide Uitgeest weer.[8]

Op de kaart van Blaeu[9] uit de 17e eeuw is vanwege de schaal van de kaart niet goed te zien of in die tijd bebouwing op de locatie aanwezig is. In 1832 is in het noordwesten van de locatie een woning aanwezig, de rest van de locatie is in gebruik als tuin (afb. 11). In 1900 is de locatie onbebouwd en in gebruik als tuin (afb. 12). De onderzoekslocatie is waarschijnlijk na die tijd niet meer bebouwd geweest; dit is gezien de kleinschaligheid van de onderzoekslocatie en de schaal van de topografische kaarten echter niet heel goed te zien.[10]

Volgens de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Holland[11] zijn er geen rijksmonumenten en geen MIP-objecten op de onderzoekslocatie aanwezig.

2.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

De onderzoekslocatie ligt op de oudste en meest oostelijke van een serie strandwallen. Hierdoor heeft de onderzoekslocatie een hoge trefkans op archeologische resten en/of sporen uit de periode Neolithicum – Nieuwe Tijd. Daarnaast ligt de onderzoekslocatie in de historische kern van Uitgeest, waardoor er een zeer hoge trefkans is op archeologische resten en/of sporen uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. In de omgeving van de onderzoekslocatie zijn resten vanaf het Laat-Neolithicum – Vroege Bronstijd bekend.

[5] http://www.uitgeest.nl/bezoek-uitgeest/historie/
[6] http://www.noord-hollandsarchief.nl/geschiedenis/geschiedenis-uitgeest/78/363/.
[7] Bron: http://www.cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/documenten/MIPrapporten/gemeentebeschrijvingen/Uitgeest.pdf
[8] http://www.uitgeest.nl/bezoek-uitgeest/historie/
[9] www.edugis.nl
[10] www.watwaswaar.nl
[11] http://maps.noord-holland.nl/extern/gisviewers/ilc/

Waarschijnlijk zijn op de onderzoekslocatie geestgronden aanwezig. Dit zijn cultuurgronden die zijn ontstaan door de duinen tot vlak boven de grondwaterspiegel af te graven en vervolgens een dek van zand en stadsafval op te brengen. In 1832 was de locatie deels bebouwd en in 1900 was de locatie in gebruik als tuin.

De archeologische verwachting voor de periode van voor de aanleg van de geestgronden (Neolithicum – Vroege Middeleeuwen) wordt met name bepaald door de mate waarin het oorspronkelijke duin is afgegraven. Deze resten worden verwacht in de top van het onverstoorde duinzand. Wanneer de duinen zijn afgetopt, en geen overstoven bodems worden aangetroffen, kan de verwachting voor de periode Neolithicum – Vroege Middeleeuwen worden bijgesteld naar laag. Mogelijk heeft ook de vroegere bebouwing resten uit deze periode reeds (gedeeltelijk) verstoord.

Gezien de lage grondwaterstand zullen voornamelijk anorganische resten zoals (vuur)steen, aardewerk en mogelijk metaal bewaard zijn gebleven. Organische resten zoals hout en bot zijn waarschijnlijk niet bewaard gebleven.

Volgens de gemeentelijke beleidsadvieskaart ligt de locatie in archeologisch waardevol gebied 2 (afb. 10); de historische kern van Uitgeest. Dit betekent dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is wanneer het plangebied groter dan 100 m^2 is en de bodemingrepen dieper dan 30 cm –mv reiken.

3 Resultaten inventariserend veldonderzoek

Tijdens het karterende booronderzoek zijn op de onderzoekslocatie in totaal zes boringen geplaatst. De locaties van de boringen zijn weergegeven in afbeelding 13. De resultaten van het onderzoek zijn weergegeven in bijlage 1.

Aan het maaiveld is een opgebracht pakket zwak siltig zand aangetroffen. Hierin zijn veel schelpen waargenomen, en plaatselijk ook baksteen, faience aardewerk en plastic. De ondergrens van deze laag varieert van 45 tot 75 cm –mv.

Hieronder is in alle boringen, uitgezonderd boring 6, een donker grijze kleiige laag met archeologische indicatoren waargenomen. De ondergrens van de laag varieert van 120 tot 160 cm –mv. Voor een overzicht van de archeologische indicatoren zie tabel 1. Alleen in boring 3 zijn in deze laag geen archeologische indicatoren waargenomen. Deze donkere laag wordt geïnterpreteerd als een cultuurlaag. De laag is waarschijnlijk ontstaan door het opbrengen van bewoningsafval. Gezien de ouderdom en dieptes van de aangetroffen vondsten zit er een stratigrafie in de cultuurlaag; de oudste vondsten onderin en de jongste bovenin. Alle vondsten zijn gedetermineerd en gedateerd door drs. J. Schoneveld van ARC bv. Omdat het op basis van boringen niet te bepalen is of de boringen zijn gezet in grondsporen, en de vondsten in die zin dus zonder context zijn, zijn de vondsten na bestudering afgestoten en niet gedeponeerd.

Onder de cultuurlaag is een afwisseling van klei, veen en zwak tot sterk siltig zand aangetroffen. Het klei en zand wordt geïnterpreteerd als zeeklei en -zand behorend tot de Formatie van Naaldwijk. Het veen wordt gerekend tot de Formatie van Nieuwkoop. Alleen in boring 6 is over de gehele boring zwak siltig zand met schelpresten aangetroffen. Hier is sprake van strandwalafzettingen behorende tot het Laagpakket van Zandvoort binnen de Formatie van Naaldwijk. De bodem is hier tot 120 cm –mv vergraven en er zijn geen bodemhorizonten in waargenomen. De verwachte duinen (zand zonder schelpresten) zijn niet aangetroffen. Hiermee kan de trefkans voor de periode Neolithicum – Vroege Middeleeuwen worden bijgesteld naar laag.

boring	diepte (cm –maaiveld)	inhoud	datering	afstoten ja/nee
1	50–70	2 fragm baksteen, 3 roodb.loodgl., 1 faience	18e/19e	ja
1	90–100	3 roodb.loodgl. met witte engobe	17e/18e	ja
2	50–100	2 fragm. dierlijk botmateriaal, 1 spijker ijzer (op 90 cm), 1 indet (baksteen?), 1 faience	17e	ja
4	100	2 fragm. dierlijk botmateriaal, 1 indet, 1 fragm. baksteen, 1 roodb. spaarzaam loodgl.	14e/15e	ja
5	70	1 indet (baksteen?), 1 witb.loodgl. met koper	17e/18e	ja
5	120	1 kogelpot	LME	ja

Tabel 1. Overzicht van het opgeboorde vondstmateriaal.

4 Conclusies en aanbevelingen

Op de onderzoekslocatie is een cultuurlaag aangetroffen met vondsten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Onder de cultuurlaag is een afwisseling van zeeklei en -zand met veen aanwezig. In slechts één boring zijn strandwalafzettingen aangetroffen. Hierin zijn geen bodemhorizonten aangetroffen; hiermee kan de trefkans voor de periode Neolithicum – Vroege Middeleeuwen worden bijgesteld naar laag.

Door de aanwezigheid van een cultuurlaag blijft de hoge trefkans voor de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd van kracht. De voorgenomen werkzaamheden vormen gezien de geplande verstoringsdiepte een bedreiging voor het archeologische archief.

Geadviseerd wordt om een vervolgonderzoek uit te laten voeren. Dit vervolgonderzoek kan het beste worden uitgevoerd als een karterend/waarderend proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Dit onderzoek heeft als doel om de aan- of afwezigheid van een vindplaats vast te stellen. Voor het proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk dat voor aanvang van de werkzaamheden is goedgekeurd door de bevoegde overheid, gemeente Uitgeest.

Het is aan de gemeente Uitgeest om op basis van dit advies te bepalen of en in welke vorm vervolgonderzoek noodzakelijk is.

Wanneer er vanuit de bevoegde overheid geen commentaar is op dit rapport, dan kan deze versie als de definitieve worden beschouwd.

5 Samenvatting

In opdracht van de gemeente Uitgeest heeft ARC bv een bureau-onderzoek en karterend booronderzoek uitgevoerd aan de Langbuurt 1 te Uitgeest. Aanleiding voor het onderzoek vormt de voorgenomen nieuwbouw op de locatie. Het gecombineerde onderzoek heeft tot doel om de archeologische verwachting in kaart te brengen, deze te verfijnen door middel van veldwaarnemingen, en zo tot een advies te komen met betrekking tot eventuele vervolgstappen in de AMZ-cyclus.

Er is een cultuurlaag met vondstmateriaal uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangetroffen.

Er is een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Literatuur

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland; de hogere niveaus*. Wageningen.

Barends, S. et al. (red.), 2005. *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering*. Utrecht.

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). 4e, geheel herziene druk.

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.

Bosch, J.H.A., 2005. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode. Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode, versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Kloosterman, P., 2011. *Archeologiebeleid gemeente Uitgeest*. Weesp (RAAP-NOTITIE 3694).

Mulder, E.F.J. de, M. C. Geluk, I .L. Ritsema, W. E. Westerhoff & T. E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Rosing, H., 1995. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000; Toelichting bij de kaartbladen 9 West Texel (gedeeltelijk), 14 West en 14 Oost Medemblik, 15 West Stavoren (gedeeltelijk) en 19 West Alkmaar*. Wageningen (Bodemkaart van Nederland Schaal 1:50.000).

STIBOKA, 1992. *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 24-25 West (Zandvoort-Amsterdam)*. Wageningen.

Verboom-Jansen, M., 2011. *Een archeologisch bureau-onderzoek aan het Dr. Brugmanplantsoen te Uitgeest (NH)*. Geldermalsen (ARC-Rapporten 2011-72).

Wullink, A.J., 2012. *Een karterend inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan het Dr. Brugmanplantsoen in Uitgeest (NH)*. Geldermalsen (ARC-Rapporten 2012-20).

Afbeelding 2. Ligging van de onderzoekslocatie (blauw) om een luchtfoto met kadastrale lijnen. Bron: Gemeente Uitgeest.

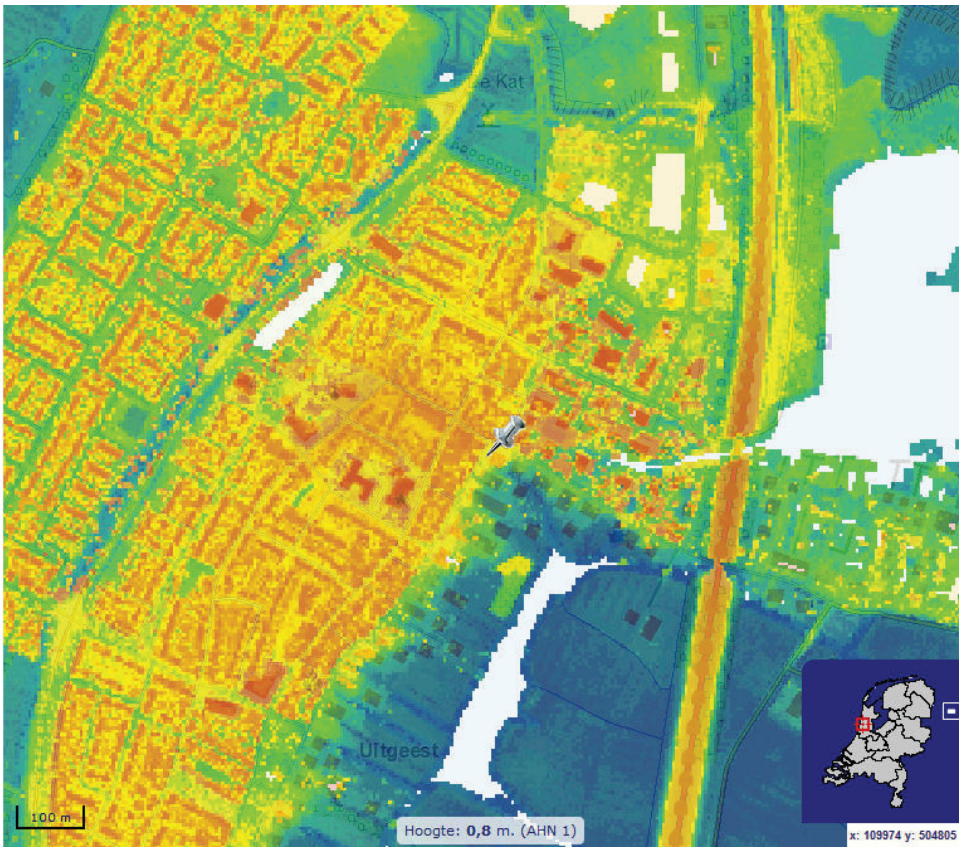

Afbeelding 3. Hoogtekaart van de onderzoekslocatie (bij prikker) en omgeving. Oranje is hoog en blauw is laag. Bron: www.ahn.nl.

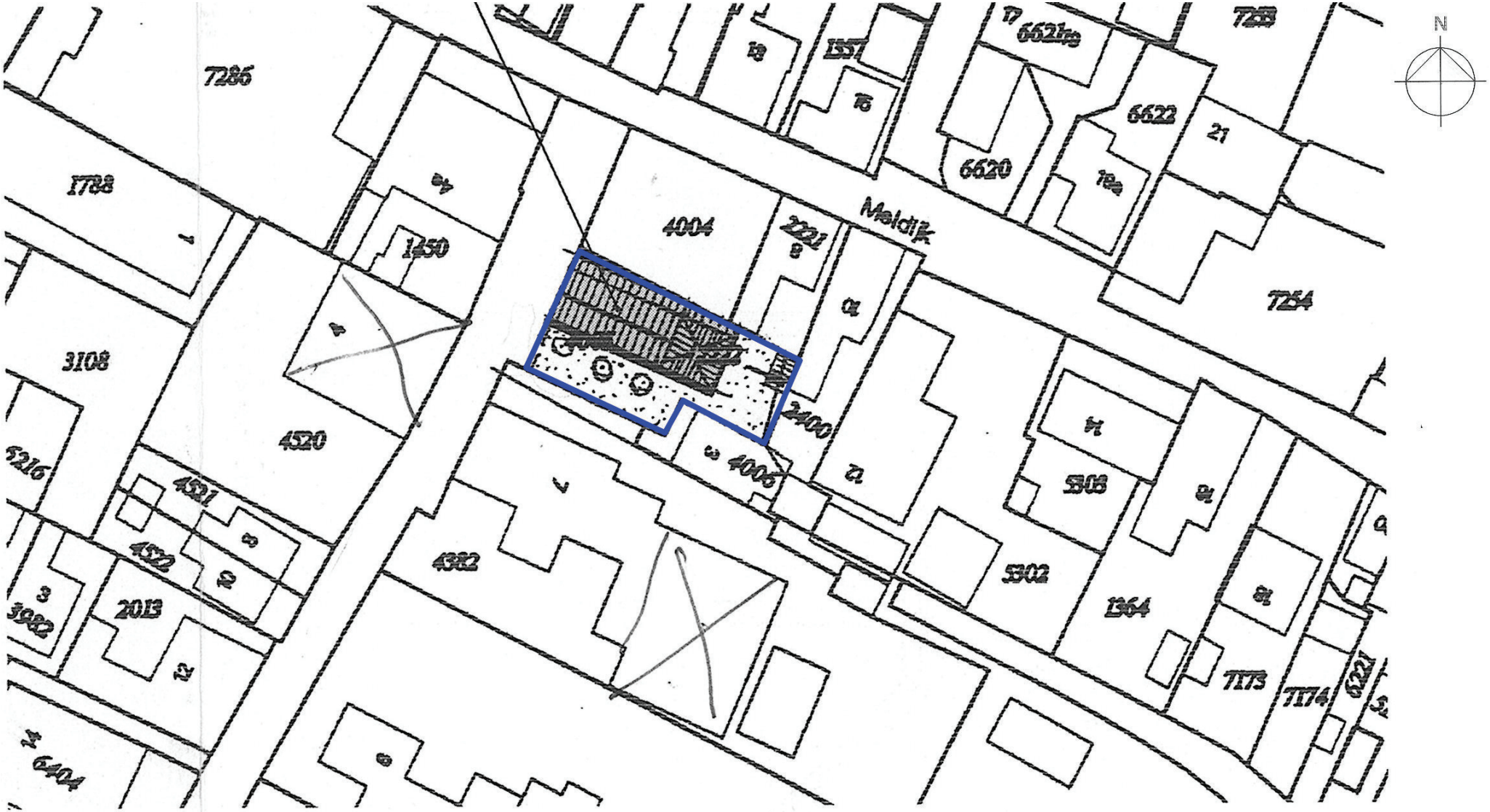

Afbeelding 4. Ligging van de nieuwbouw op de onderzoekslocatie (blauw omlijnd). Bron: Architectenburo Schouten & medewerkers.

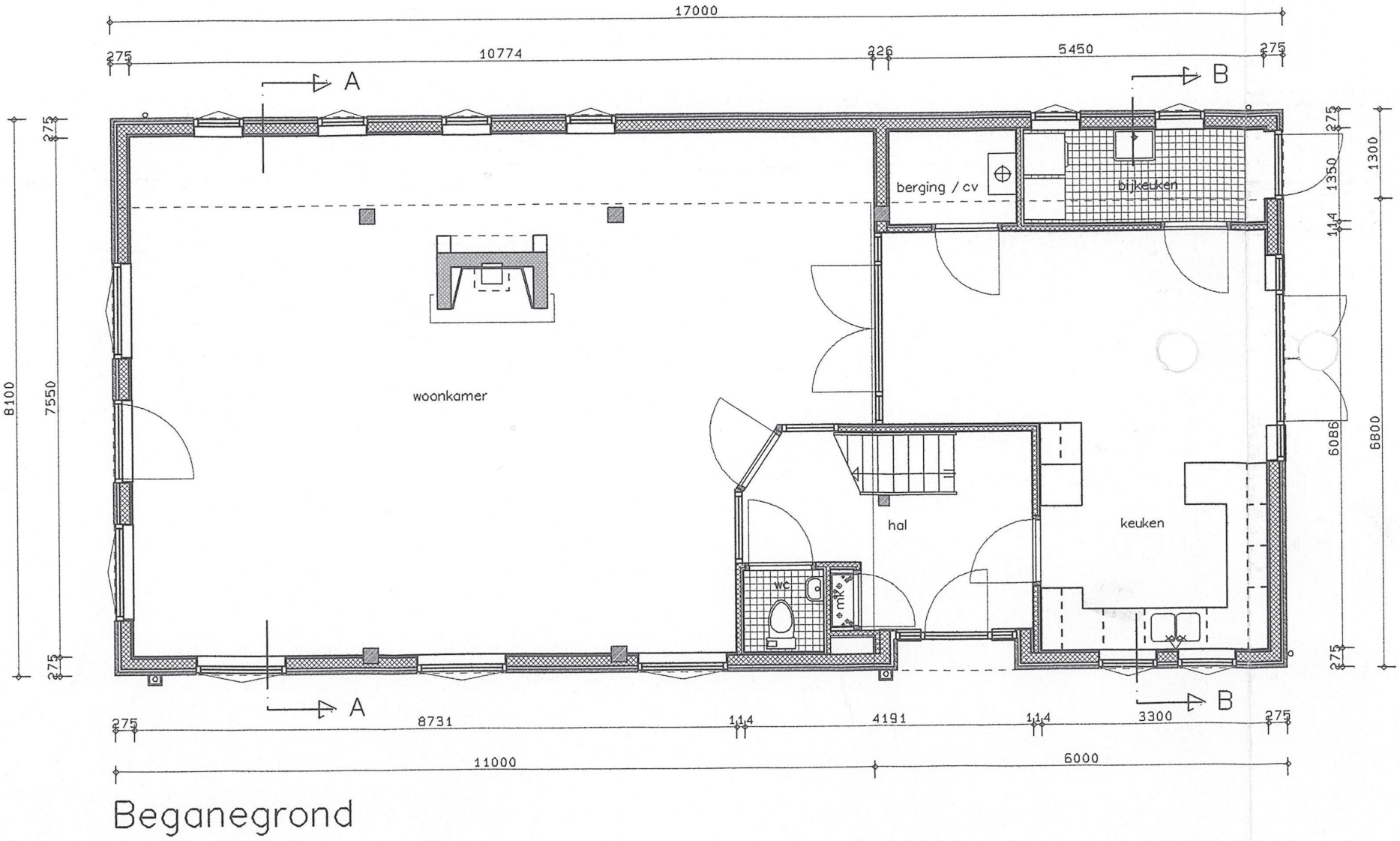

Afbeelding 5. Bouwtekening van de nieuwbouw. Bron: Architectenburo Schouten & medewerkers.

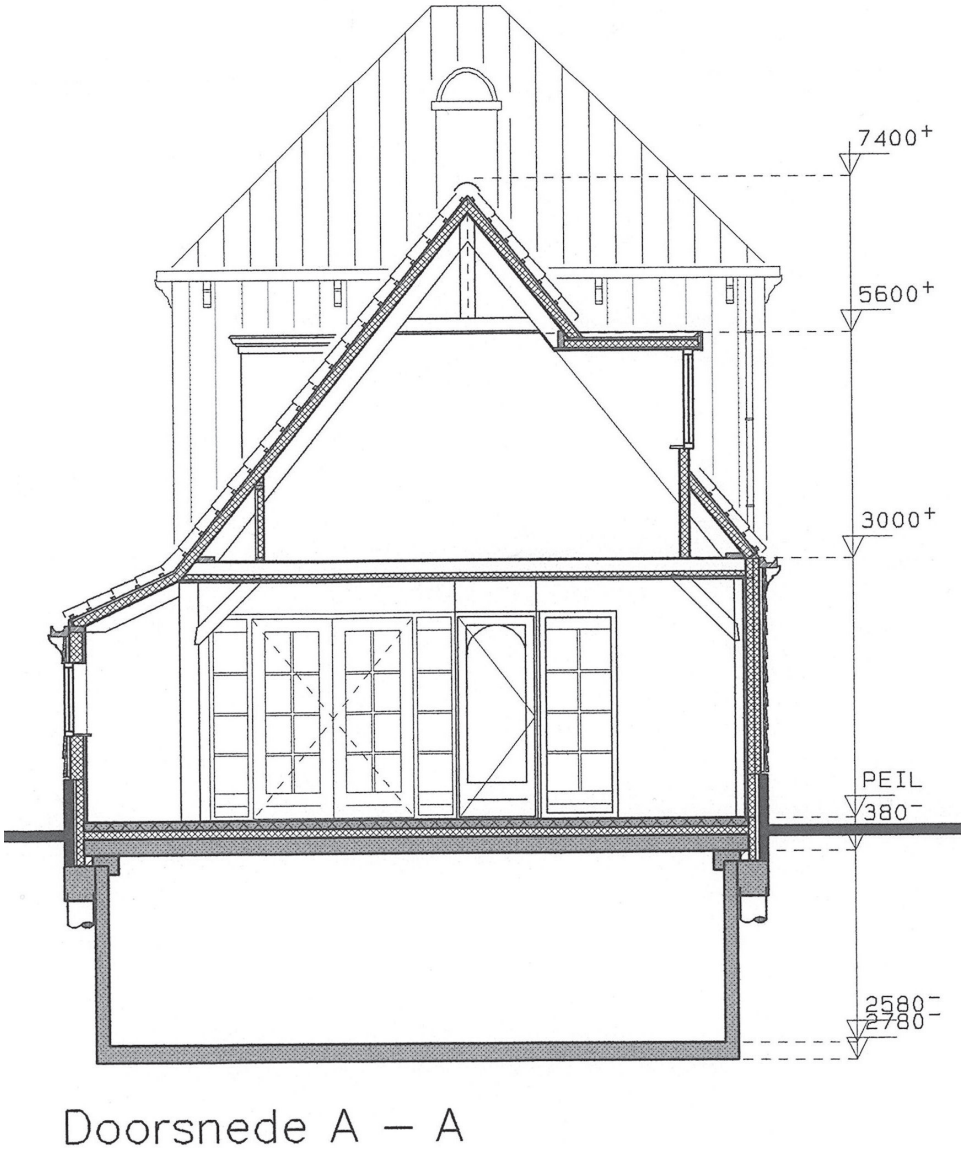

Afbeelding 6. Dwarsdoorsnede van de nieuwbouw. Bron: Architectenburo Schouten & medewerkers.

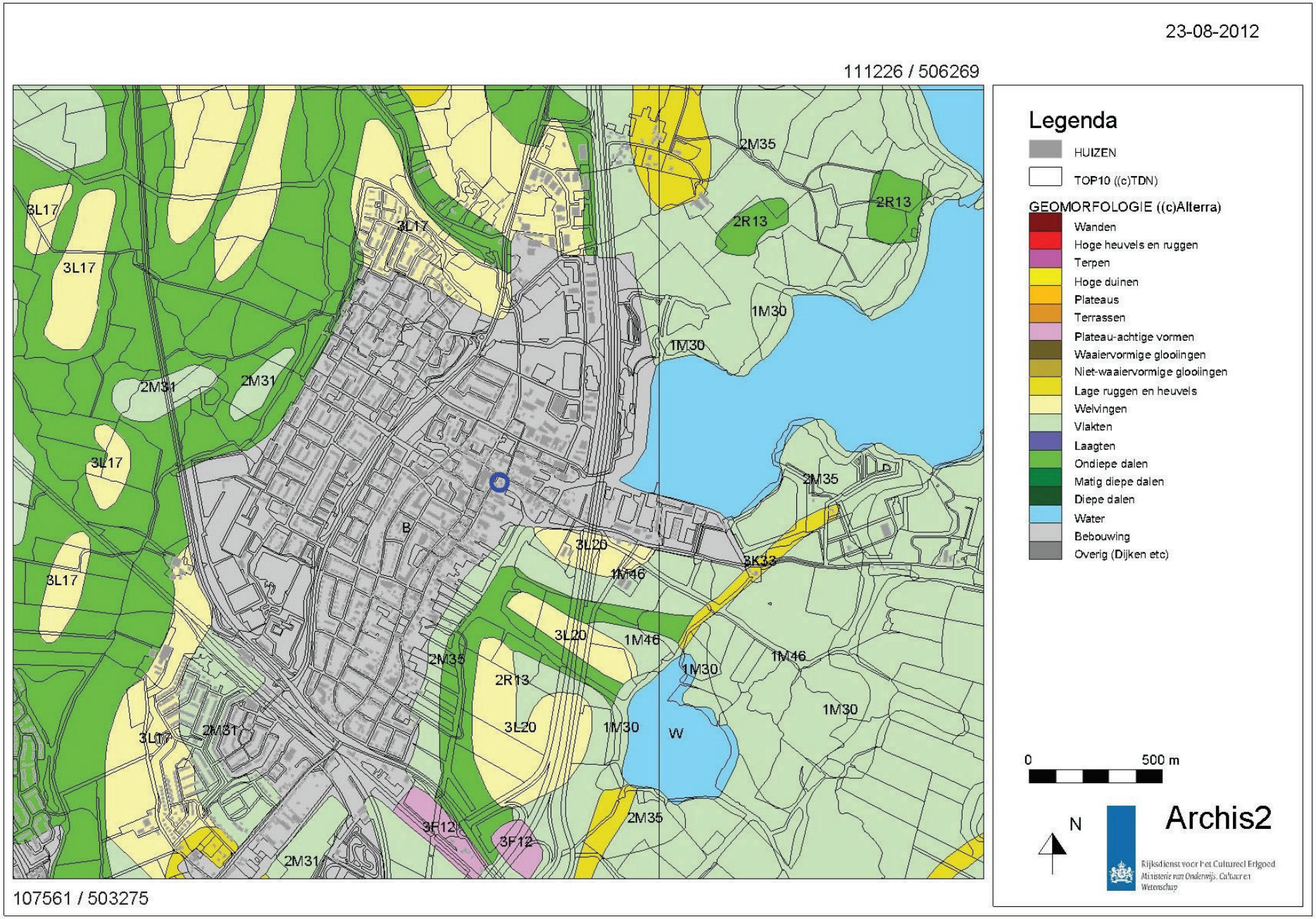

Afbeelding 7. Geomorfologische kaart van de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

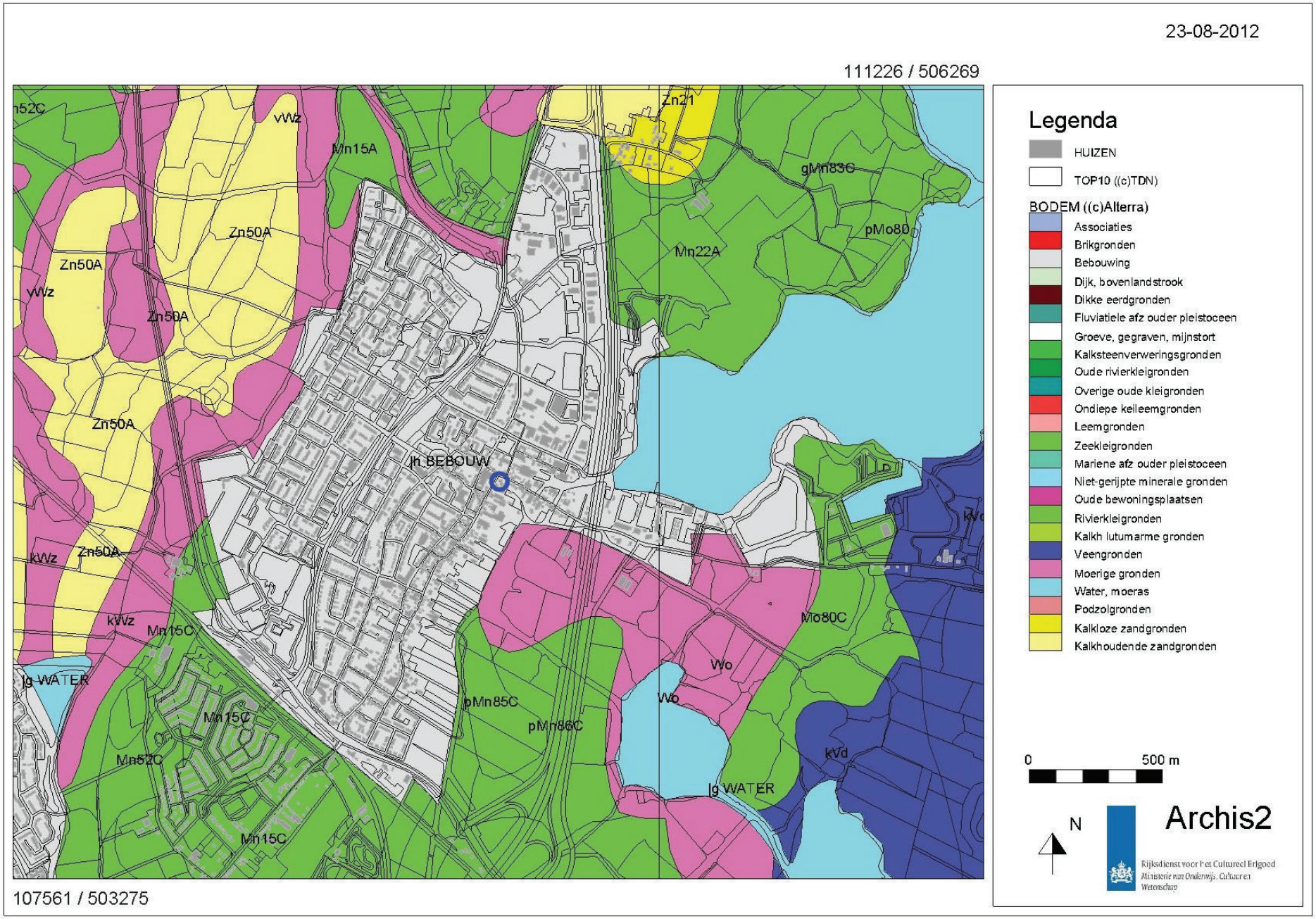

Afbeelding 8. Bodemkaart van de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

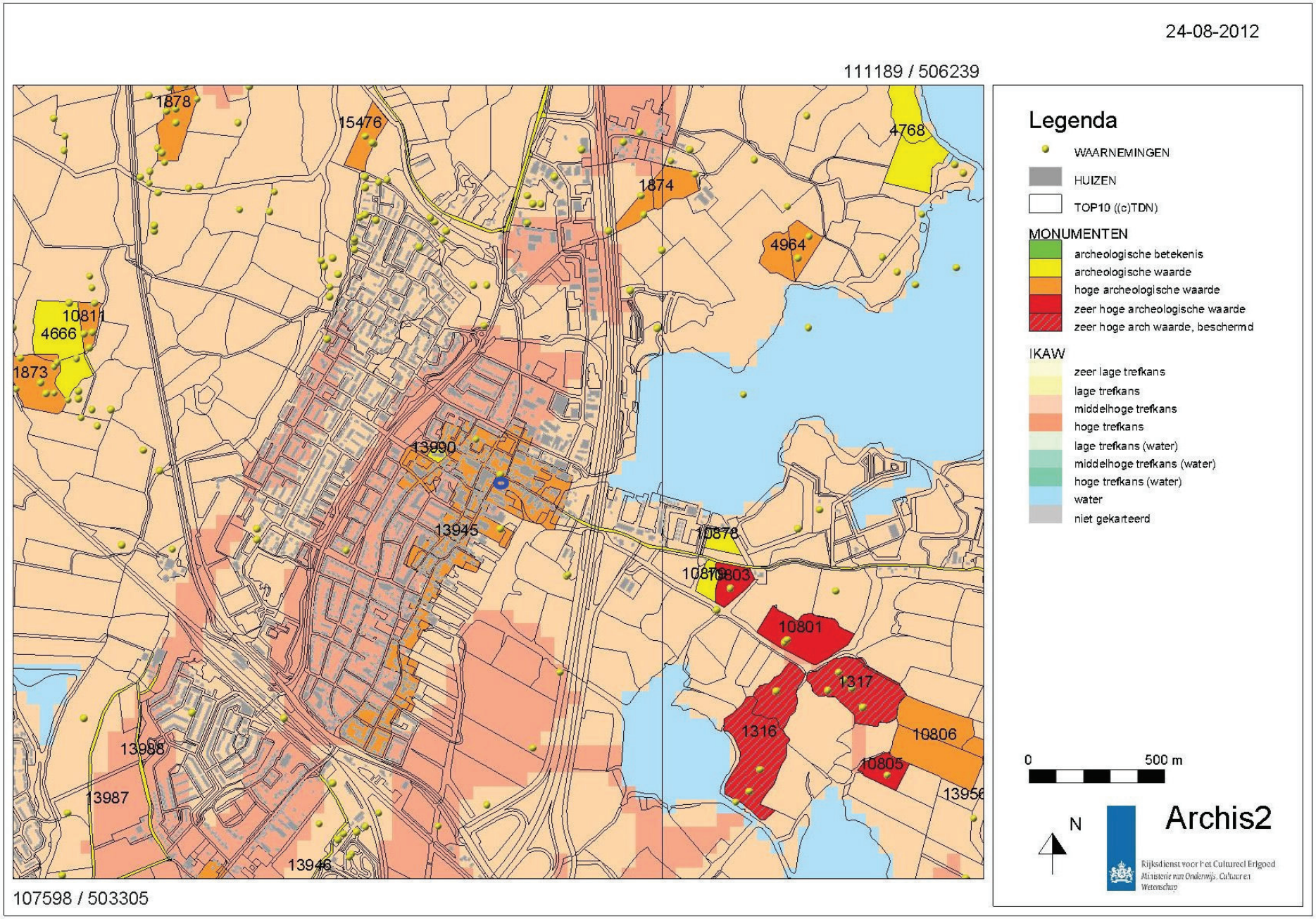

Afbeelding 9. Archeologische waarden op de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en in de omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

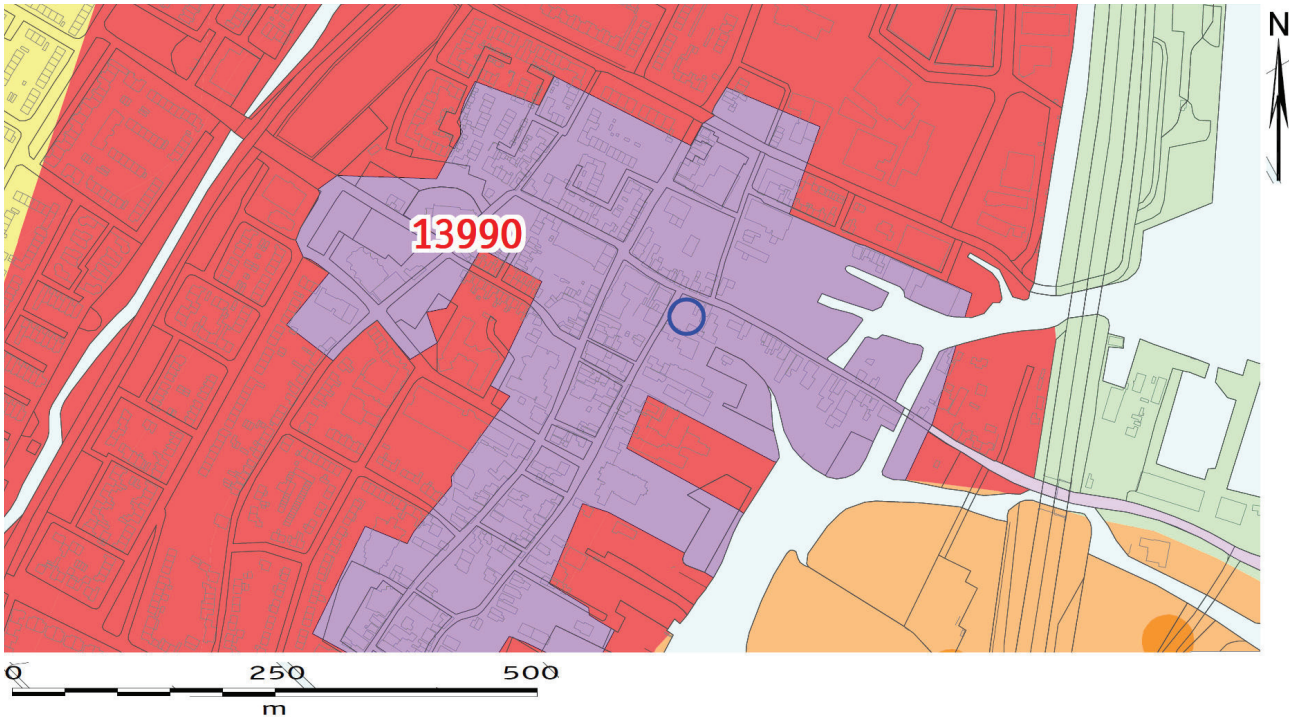

legenda

Archeologisch Waardevol Gebied (AWG)	voorschriften in bestemmingsplan *(bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -Mv)*
AWG1: wettelijk beschermd archeologisch monument	bodemingrepen alleen toegestaan met vergunning van de provincie Noord-Holland of RCE
AWG2: historische dorpskern (niet-beschermd archeologisch monument)	plangebieden groter dan 100 m², vroegtijdig inventariserend archeologisch onderzoek
AWG3: overige niet-beschermde archeologische monumenten	vroegtijdig inventariserend archeologisch onderzoek (ondergrens: 0 m²)

Archeologisch Waardevol Verwachtingsgebied (AWV)	voorschriften in bestemmingsplan *(bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -Mv; voor type doel, zie rapport 1636 en kaartbijlage 6)*
AWV1	plangebieden groter dan 500 m²: vroegtijdig inventariserend archeologisch onderzoek
AWV2	plangebieden groter dan 1000 m²: vroegtijdig inventariserend archeologisch onderzoek
AWV3	plangebieden groter dan 2500 m²: vroegtijdig inventariserend archeologisch onderzoek
AWV4	plangebieden groter dan 5000 m²: vroegtijdig inventariserend archeologisch onderzoek

overig

AWV5	vrijgegeven, geen archeologisch onderzoek noodzakelijk
1215 Monumentnummer	
gemeentegrens	
water	

Afbeelding 10. Archeologische waarden op en in de omgeving van de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) volgens de gemeentelijke beleidsadvieskaart. Bron: Kloosterman (2011).

Afbeelding 11. De onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) op een kadastrale kaart uit 1832. Bron: www.watwaswaar.nl.

Afbeelding 12. De onderzoekslocatie (blauw omlijnd) op een historisch topografische kaart uit 1900. Bron: www.kich.nl.

Afbeelding 13. De ligging van de boorpunten op de onderzoekslocatie.© GBKN; TDKadaster, 2005–2006.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, GPS
Referentievlak	Normaal Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, actueel hoogtebestand
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	10 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)

K	klei
OV	overig
V	veen
Z	zand

bijmengsel (onderdeel lithologie)

k1	zwak kleiig
k3	sterk kleiig
nvt	niet van toepassing

s1	zwak siltig
s2	matig siltig
s3	sterk siltig
s4	uiterst siltig
z3	sterk zandig

humus (onderdeel lithologie)

h1	zwak humeus

boring 1 *RD-X:* 109.405 *RD-Y:* 504.765 *Maaiveld:* 0,70. *Boormethode:* edelmanboring, guts.

diepte	*lithologie*	*kleur*	*grens*	
45	Zs1	geel	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Schelpmateriaal:* veel. *Bodemkundige interpretaties:* opgebrachte grond.
70	Ks4	donker grijsbruin	scherp	*Vlekken:* sterk gevlekt, geel. *Schelpmateriaal:* weinig. *Archeologische indicatoren:* aardewerk. *Bodemkundige interpretaties:* cultuurlaag. *Opmerkingen:* roodb. loodglz 18e/19e eeuw, bst, faience.
160	Ks4h1	donker grijs	scherp	*Vlekken:* matig gevlekt, donker geel. *Plantenresten:* weinig. *Schelpmateriaal:* weinig. *Archeologische indicatoren:* aardewerk. *Bodemkundige interpretaties:* cultuurlaag. *Opmerkingen:* aw rood op 100 cm uit 17e/18e eeuw; bst op 160 cm; zandige bijm; basis plr.
180	Ks4	grijsbruin	geleidelijk	*Plantenresten:* veel.
200	Vk3	grijsbruin	beëindigd	*Plantenresten:* veel.

boring 2 *RD-X:* 109.399 *RD-Y:* 504.770 *Maaiveld:* 0,80. *Boormethode:* edelmanboring, guts.

diepte	*lithologie*	*kleur*	*grens*	
45	Zs1	geel	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Schelpmateriaal:* veel. *Bodemkundige interpretaties:* opgebrachte grond. *Opmerkingen:* faience.
110	Kz3h1	donker grijs	scherp	*Archeologische indicatoren:* baksteen, veel. *Bodemkundige interpretaties:* cultuurlaag. *Opmerkingen:* faiance, geel+rood bst, bot, spijker 17e eeuw.
120	Ks4	donker grijsbruin	scherp	
130	Zs1	donker geel	scherp	*Bodemhorizont:* C.
140	Vk3	grijsbruin	scherp	
180	Zs4	bruingrijs	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk.
190	Vk3	grijsbruin	beëindigd	

boring 3 *RD-X:* 109.393 *RD-Y:* 504.774 *Maaiveld:* 0,80. *Boormethode:* edelmanboring, guts.

diepte	*lithologie*	*kleur*	*grens*	
70	Zs1	geel	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Schelpmateriaal:* veel. *Archeologische indicatoren:* baksteen, spoor. *Bodemkundige interpretaties:* opgebrachte grond.
75	Zs1	licht grijs	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Schelpmateriaal:* veel.
130	Ks4h1	donker grijs	geleidelijk	*Kalkgehalte:* kalkarm. *Plantenresten:* veel.
150	Zs4	donker grijs	geleidelijk	*Kalkgehalte:* kalkrijk.
190	Zs3	grijsbruin	beëindigd	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Sublagen:* veenlagen.

boring 4 *RD-X:* 109.387 *RD-Y:* 504.777 *Maaiveld:* 0,60. *Boormethode:* edelmanboring, guts.

diepte	*lithologie*	*kleur*	*grens*	
65	Zs1	geel	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Zandmediaanklasse:* matig fijn. *Zand sortering:* goed. *Schelpmateriaal:* veel. *Bodemkundige interpretaties:* opgebrachte grond.
70	Zs1	licht grijs	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Schelpmateriaal:* veel. *Bodemkundige interpretaties:* opgebrachte grond.
120	Ks4h1	donker grijs	scherp	*Kalkgehalte:* kalkarm. *Schelpmateriaal:* weinig. *Archeologische indicatoren:* baksteen, spoor. *Bodemkundige interpretaties:* cultuurlaag. *Opmerkingen:* roodb. loodglz 14e/15e eeuw, bot.
165	Zs3	grijs	geleidelijk	*Kalkgehalte:* kalkloos. *Bodemhorizont:* C.
190	Vz3	grijsbruin	beëindigd	

boring 5 *RD-X:* 109.393 *RD-Y:* 504.766 *Maaiveld:* 0,90. *Boormethode:* edelmanboring, guts.

diepte	*lithologie*	*kleur*	*grens*	
45	Zs1	geel	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Zandmediaanklasse:* matig fijn. *Zand sortering:* goed. *Schelpmateriaal:* spoor. *Bodemkundige interpretaties:* opgebrachte grond.
90	Ks3h1	donker grijs	scherp	*Kalkgehalte:* kalkloos. *Plantenresten:* spoor. *Archeologische indicatoren:* baksteen, veel. *Bodemkundige interpretaties:* cultuurlaag. *Opmerkingen:* groen aardewerk 17e/18e eeuw.
140	Ks4	zwartgrijs	scherp	*Kalkgehalte:* kalkloos. *Schelpmateriaal:* spoor. *Archeologische indicatoren:* aardewerk. *Bodemkundige interpretaties:* cultuurlaag. *Opmerkingen:* kogelpot fragment LME.
150	Zs1	bruingrijs	geleidelijk	
165	Zs3	donker grijs	scherp	*Kalkgehalte:* kalkloos.
180	Vk1	bruin	scherp	*Opmerkingen:* zandige bijmenging.
240	Vk3	donker grijsbruin	scherp	*Vlekken:* sterk gevlekt, donker grijs.
265	Vk3	bruin	geleidelijk	
280	Ks2	bruingrijs	geleidelijk	*Plantenresten:* veel.
300	Vk3	bruin	beëindigd	

boring 6 *RD-X:* 109.387 *RD-Y:* 504.769 *Maaiveld:* 0,70. *Boormethode:* edelmanboring, guts.

diepte	*lithologie*	*kleur*	*grens*	
20	OVnvt	bruin	scherp	*Bodemkundige interpretaties:* opgebrachte grond. *Opmerkingen:* houtsnippers.
55	Zs1	geel	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Zandmediaanklasse:* matig fijn. *Zand sortering:* goed. *Schelpmateriaal:* weinig. *Bodemkundige interpretaties:* opgebrachte grond. *Opmerkingen:* houtresten; plastic;.
120	Zs1	grijsgeel	scherp	*Kalkgehalte:* kalkrijk. *Schelpmateriaal:* weinig. *Archeologische indicatoren:* baksteen, spoor. *Bodemkundige interpretaties:* vergraven. *Opmerkingen:* grbr hum brokken ; houtresten weinig; basis donkerder v kleur.
200	Zs1	grijsbruin	gestaakt	*Bodemhorizont:* C. *Schelpmateriaal:* veel. *Opmerkingen:* gat loopt dicht;.

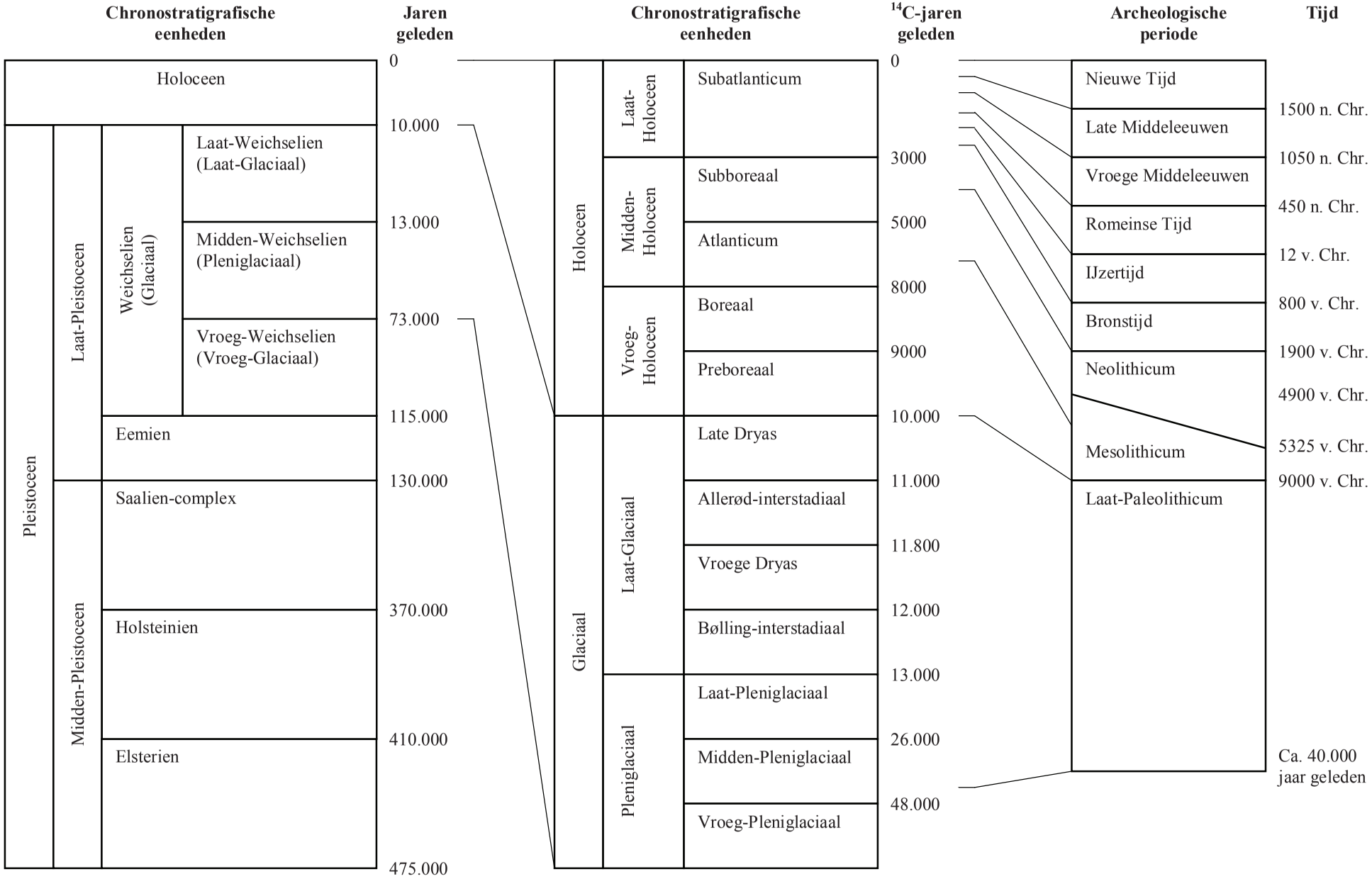

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.